

Петар Хр. Илиевски

М. Д. ПЕТРУШЕВСКИ – ОБРАЗЕЦ ЗА ПОДРАЖАВАЊЕ

На крајот би сакал, уште еднаш да потсетам на некои сфаќања, ставови и принципи од кои професорот Петрушевски се раководеше во животот и во работата.

Од неговата опширна и разновидна дејност, при отворањето на овој Собир, се запрев, главно, на три области:

- научно-истражувачка
- организаторска и
- популаризаторска.

Михаил Д. Петрушевски беше рано оформен како познат и признат научник. Во Белград, каде што завршил класична филологија кај проф. Милан Будимир, а докторирал кај проф. Веселин Чајкановиќ, тој ја започнал својата научна и наставна универзитетска кариера. Тука, тој бил активно вклучен и во издавањето, од првиот број, на списанието *Балканолошки студии*, на француски јазик.

Пролетта, непосредно по завршувањето на II светска војна, поканет од Владата на НР Македонија да се вклучи како член на Комисијата за организирање на Скопскиот универзитет, кога бил на возраст од 35 г. тој доаѓа во Скопје и оттогаш, цели 45 г. години посветува на самопрегорна, оригинална научно-истражувачка, наставна и популаризаторска работа.

Тој беше роден за научник! Се зафаќаше со најсложени филолошки проблеми и успеваше да најде прости и јасни решенија. Полиглот и полихистор со широка ерудиција, вникнуваше во микро-елементи, но никогаш не ја губеше од предвид комплексната целина.

Научниот приод го применуваше во сите три области, во кои беше целосно предаден. Професорот Петрушевски не можеше да замисли високошколска настава без задлабочена научно-истражувачка, микрофилиска заинтересираност. Како да се раководеше од вековните принципи на Оксфордскиот

универзитет: прво наука, потоа настава, за да воведува помлади во научна работа. Тоа не го правеше теоретски, кабинетски, туку со личен пример, за да покаже дека е возможно.

Во тој дух, М. Д. Петрушевски, како прв декан, го организираше Филозофскиот факултет; во него тогаш беа вклучени, покрај филолошките и природно-математичките дисциплини од кои подоцна се издвоија Природно-математичкиот и Филолошкиот факултет.

Сведок сум, со каква љубов и објективност тој се грижеше да ги екипира со лаборатории природните дисциплини (математика, физика, биологија, хемија и др.). Со уште поголема подготвеност, тој ги снабдуваше хуманитарните дисциплини (филолошки и философско-историски науки) со специјализирани библиотеки. Патуваше во европските земји придружуван од колеги, од соодветните дисциплини. Со репарациите што и беа доделени на НР Македонија, набавуваше литература не само за класична филологија, археологија, историја на стариот век, туку и за др. дисциплини.

При самото зараѓање на Филозофскиот факултет, во ваков широк (универзитетски) состав, тој ја имаше испланирано не само научно-наставната работа, туку и резултатите од неа. Многу стручно, тој ја екипираше штотуку основаната печатница на филозофскиот факултет, подоцна Универзитетска, со најразлични, не само лингвистички слогови за разни јазици (арапски, турски, еврејски и др.), туку и со разновидни знаци и сигли за математика, физика, хемија и др.

М. Д. Петрушевски сугерираше да се објавуваат резултатите од научно-истражувачката работа без одлагање; да имаат приоритет и да се испраќаат низ светот за афирмација на науката во НР Македонија и за размена со публикации од најново време. Од 1948 г. започна да излегува „Годишниот зборник на Филозофскиот факултет“, кој започна со негов прилог.

Научно истражувачкиот приод не беше заобиколен ниту во неговата популаризаторска дејност, преку преводи и препевы во оригинален стих на класични грчки и латински поетски ремек дела (Хомер, Ајсхил, Мусај, Нонус и др. како и Г. Прличев)¹. Започнуваше прво со текстолошка критичка анализа на делото што се преведува, со цел да се установи дали е насекаде текстот автентичен или има некакви интерполации

¹ П. Хр. Илиевски, „Од научната дејност на академикот Михаил Д. Петрушевски – по повод на неговата седумдесетгодишнина“ *Жива Антика* 31 (1981), стр. 7–19.

или оштетувања. При тоа, со голема стручност и познавање на стилот, јазикот и др. особености на сето творештво на соодветниот автор, ги реставрираше оние места кои беа оштетени или недостасуваа. Само во краткиот трактат *За поетиката* на Аристотел, има направено педесетина многу важни емендации. Во филологијата, тоа е најтешката работа!

Преводите на научна и стручна литература, ако се точно преведени, можат да бидат многу корисни, затоа што овозможуваат и најновите откритија и сознанија да проникнат во широките народни маси и на студентите им препорачуваше да читаат и преводи.

Но, професорот М. Д. Петрушевски на своите студенти им советуваше да учат странски јазици, за да можат научните трудови да ги читаат во оригинал. Не можеше да замисли изворна научно-истражувачка работа преку преводи на научна литература! „Вистинската научно-истражувачка работа не смее да се потпира на туѓи преводи“! Затоа тој инсистираше и неговите студенти да се служат со оригинална литература, за „да пијат од изворот чиста изворска вода, а не од заматени потоци“!

Во последно време, кај нас се прават напори од страна на актуелната државна власт да се подигне квалитетот на научно-истражувачката работа. Констатирано е дека нема многу оригинална изворна наука, ретки се тие автори, а повеќето се ориентираат на репродуктивна наука. Меѓутоа, нашата заедница издвојува минимални средства за финансирање на научниот процес. Македонија се наоѓа на дното од табелата на која се подредени државите според средствата наменети за наука. Овој факт демотивира!

Во Република Македонија, во високошколската настава се вклучени преку 50.000 студенти. Паралелно, се прават обиди за засилување на Научно истражувачките активности со алтернативни средства. Стручните органи за оценување на постигнатите научни резултати констатираат отсуство на ентузијазам и потреба од подлабока заинтересираност за ваков вид на работа. За постигање на оваа цел, обично се применува едно ефикасно средство, имено, подражавање на наши ентузијасти во науката. А такви имаме! Еден од нив е проф. М. Д. Петрушевски.

Од оние што го познаваа лично, тоа е одамна истакнато. Акцијата за именување на Философскиот факултет со името на М.Д. Петрушевски, како и Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ се води полни две децении. На Меѓународниот научен собир, одржан во 2006 г. по повод 60-годишнината на

Факултетот и Институтот за класични студии, беше утврден и датумот кога би било најпригодно да стане преименувањето. Како краен рок беше прифатено, тоа да биде 2011 г. кога се навршуваат 100 г. од раѓањето на М. Д. Петрушевски.

МАНУ, како највисока научна установа во земјата, ја прифати акцијата и во 2009-10 г., петмина членови, тогаш активниот претседател на МАНУ, Акад. Г. Старделов, двајца экс-претседатели (М. Матевски и Цв. Грозданов) и двајца класични филолози, П. Хр. Илиевски и В. Митевски упатија службено писмо, бр. 07-440/1, од 9. III 2010 г., преку МАНУ апел до Научно-наставниот совет на Филозофскиот факултет со опширно образложение за именување на факултетот со името на М. Д. Петрушевски (види долу анекс).

Во рамките на таа акција, беше поставена бистата на проф. М. Д. Петрушевски во аулата на Факултетот, покрај онаа на Бл. Конески.

Најпосле, би сакал да го поврзам почетокот со крајот.

Насловот на собирот „Сто години од раѓањето на МДП“ и на Зборникот, каде што се објавени презентираниите прилози, AD PERPETUAM MEMORIAM² е многузначно. Тој ги изразува нашите искрени оптимистички желби за постојано и непрекидно во иднина да се повторуваат ваквите стогодишни сеќавања, како ова, во чест на МДП; дека тој треба да остане образец за подражавање, како што е насловена оваа последна статија во Зборникот.

Овде недостига само уште дополнувањето на називот Филозофски факултет, со името на неговиот основоположник, М. Д. Петрушевски. Во земји многу поголеми од нашава, и со подолга писмена и научна традиција, тоа би било одамна сторено! Како доказ за прифаќањето на оваа акција е и фактот што претседателот на Република Македонија, г-динот Ѓорѓи Иванов, веднаш се одзва да биде покровител на собирот.

Всушност, својата почит, па и готовност за прифаќање на името „Михаил Д. Петрушевски“ кон називот на Филозофскиот факултет, Деканатот ја изрази со поставувањето на биста во аулата на факултетот и со организирањето на овој Научен собир, по случај 100 год. од неговото раѓање. На собирот беше мудро сугерирано да се започне со подготовка за издавање и на целокупното творештво на М. Д. Петрушевски.

Актуелната државна власт, како никоја досега, вложува огромни напори и отпушта средства за унапредување на науч-

² Насловот (Посвета), предложен од колегата д-р Ратко Дуев, беше еднодушно прифатен од другите членови на одборот.

но-истражувачката работа од сите области (преводи на дела од врвни светски експерти, опремување на дијагностички кабинети и лаборатории, доделување стипендии за научно усовршување на најугледни светски универзитети и др). Со истите вакви активности и Професорот Петрушевски уште 1946 год. ги постави темелите на Скопскиот универзитет.

Се надевам, помладите колеги и студенти, кои лично не го познаваа проф. М. Д. Петрушевски, со гордост ќе учат и работат во установа што го носи неговото име. Така, неговиот пример ќе биде перфектен образец за подражавање.

Повеќе за корисноста и потребата од што поскора формална легализација на името, види во следниов ANNEX.